

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

541. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV, 20. 2. 2019 – 21. 2. 2019

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke – Ročný prieskum rastu na rok 2019: Za silnejšiu Európu, ktorá dokáže čeliť celosvetovej neistote

[COM(2018) 770 final]

(2019/C 190/04)

Spravodajkyňa: **Anne DEMELENNE**

Konzultácia	Európska komisia, 18. 2. 2019
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní EÚ
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	1. 2. 2019
Prijaté v pléne	20. 2. 2019
Plenárne zasadnutie č.	541
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	124/1/0

1. Závbery a odporúčania

1.1. V ročnom prieskume rastu sa doterajší hospodársky a sociálny pokrok, pokiaľ ide o hospodársky rast, investície a vývoj na trhu práce, hodnotí vo všeobecnosti kladne. Napriek vítaným zlepšeniam dosiahnutým od roku 2014 z predložených údajov vyplýva, že v porovnaní s inými rozvinutými ekonomikami výkonnosť nebola veľmi pôsobivá.

1.2. V ročnom prieskume rastu sa Komisia zmiňuje o nebezpečenstvách zapríčinených vonkajšími udalosťami, nenavrhujú sa však žiadne protiopatrenia. Vonkajšie hrozby by mali poukazovať na potrebu vypracovať stimulačné politiky na udržanie miery rastu a zamestnanosti, čo má svoje dôsledky pre rozpočet EÚ a rozpočty členských štátov.

1.3. Zlepšenie produktivity má zásadný význam pre zachovanie konkurenčnej pozície EÚ a zlepšovanie životných podmienok. Reformy, ktoré môžu viesť k zvýšeniu produktivity by sa mali vítať. Existuje však potreba dôkladnejšie zhodnotiť doterajšiu politiku vzhľadom na zmiešané výsledky, ktoré sa doposiaľ dosiahli, vrátane pomalého tempa hospodárskeho oživenia, pokračujúcich obáv týkajúcich sa produktivity v porovnaní s konkurentmi a zvýšeného počtu neistých pracovných miest.

1.4. Ako sa zdôrazňuje v ročnom prieskume rastu, predpokladom vyššej produktivity je lepšie vzdelávanie a odborná príprava. Tento zámer by mali podporovať sociálni partneri, občianska spoločnosť a verejné a súkromné investície, vrátane investícií krytých štrukturálnymi fondmi EÚ.

1.5. Víťaný dôraz sa kladie na sociálny pilier. Malo by sa objasniť, ako sa uvedie do praxe, ako sa prostredníctvom Európskych sociálnych fondov a iných európskych nástrojov sprístupnia zdroje, a ako bude financovaný na úrovni EÚ a členských štátov.

1.6. Odkazuje sa na oblasti, v ktorých sa navrhli nové politické opatrenia, vrátane spravodlivého zdaňovania, bankovej únie a fungovania eurozóny. Pokrok je veľmi pomalý a návrhy často pomerne skromné. Užitočné by bolo plné zapojenie sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti.

1.7. V krátkosti sa síce spomína význam riešenia problematiky zmeny klímy, avšak vzhľadom na súvisiace riziká pre hospodárstvo uvedené v Správe o globálnych rizikách⁽¹⁾, ktorú zverejnilo Svetové ekonomické fórum, je tejto otázke venovaná veľmi malá pozornosť. Rovnako sa nerieši problematika externých nákladov hospodárstva založeného na fosílnych palivách. Doposiaľ prijaté opatrenia na ochranu klímy sú aj naďalej nedostatočné. Dôležitým krokom by bolo premenovanie ročného prieskumu rastu na ročný prieskum udržateľného rastu. Uznal by sa tak nielen význam zmeny klímy, ale aj význam udržateľnosti obmedzených zdrojov, ochrany životného prostredia, a tým aj ochrany záujmov hospodárstva i budúcich generácií.

1.8. Implementácia politických opatrení závisí v mnohých oblastiach od verejného a do určitej miery aj súkromného financovania. Financovanie by sa malo uľahčiť reformami na vytvorenie priaznivého prostredia pre investície súkromného sektora, ako aj prostredníctvom primeraného rozpočtu EÚ a záväzku k „zlatému pravidlu“, ktoré by umožňovalo poskytovať finančné prostriedky z rozpočtov členských štátov na sociálne a ekonomicky produktívne investície neohrožujúce rozpočtovú udržateľnosť v budúcnosti.

2. Hlavné priority Európskej komisie v ročnom prieskume rastu na rok 2019

2.1. Ročný prieskum rastu na rok 2019 je zasadený do širšieho kontextu 22 po sebe nasledujúcich štvrtrokov hospodárskeho rastu. Tento kontext poskytuje príležitosť na vykonanie reforiem potrebných na riešenie rastúcej globálnej neistoty a možných vnútorných rizík, čiže inými slovami:

- zvýšiť objem verejných i súkromných investícií s cieľom zvýšiť rast celkovej produktivity faktorov,
- poskytovať vysokokvalitné investície do výskumu a vývoja, inovácií, vzdelávania, zručností a infraštruktúry,
- zvyšovať produktivitu a inštitucionálnu kapacitu, zlepšovať sociálne začlenenie;
- podporovať dobre fungujúce a integrované kapitálové trhy,
- zaručiť makroekonomickú stabilitu a zdravé verejné financie.

(1) Global Risks Report 2019.

3. Všeobecné pripomienky k odporúčaniam Európskej komisie

3.1. EHSV víta trvalý záväzok podporovať reformy zamerané na zvyšovanie vysokokvalitných investícií a rast produktivity, inkluzívnosť a kvalitu inštitúcií, ako aj záväzok ďalej zaručovať makroekonomickú stabilitu a zdravé verejné financie. Víta uznanie, že sú potrebné investície zamerané na vzdelávanie a odbornú prípravu a že zároveň je nevyhnutné posilniť sociálny rozmer EÚ, aby sa reagovalo na nerovnosti v regiónoch i medzi nimi, ako aj v prístupe k vzdelávaniu, a aby sa dosiahla koordinácia nástrojov politiky. Je však potrebné špecifikovať, ako sa tieto ciele majú dosiahnuť a hodnotenie hospodárskej výkonnosti nezodpovedá vo všetkých oblastiach údajom uvedeným v prílohe. V niektorých bodoch sa vyjadruje spokojnosť s výsledkami, zveličujú sa pozitívne črty a v niektorých prípadoch sa nepodložene tvrdí, že politika uplatňovaná v minulosti mala kladný vplyv.

3.2. Hovorí sa v ňom aj o nebezpečenstvách a neistotách, vrátane zmien v globálnej ekonomike, obchodnej politike USA a nejasností v budúcich vzťahoch so Spojeným kráľovstvom. Hrozba, že v blízkej alebo strednodobej budúcnosti dôjde k recesii, upozorňuje na potrebu vypracovať stimulačné opatrenia na udržanie miery rastu a zamestnanosti, ako to odporúča OECD ⁽²⁾. Na tento účel by sa v rámci rozpočtu EÚ malo zväziť vytvorenie mechanizmu makroekonomickej stabilizácie, ktorý by umožnil zvýšenie hospodárskej odolnosti danej oblasti. Môže slúžiť ako ochrana proti otrasom a môže eurozóne umožniť realizovať pozitívne zámery fiškálnej politiky, čo je požiadavkou EHSV ⁽³⁾ aj v prípade, že jednotlivé členské štáty nevyužijú svoj fiškálny priestor v súlade s európskymi cieľmi.

3.3. Existujú tiež riziká vyplývajúce z vnútorného politického vývoja v nadväznosti na pomerne neuspokojivú hospodársku a sociálnu výkonnosť v období po roku 2008. Poukazuje to tiež na význam reforiem a politických opatrení, ktoré by viedli k zvýšeniu produktivity a hospodárskeho rastu a posilneniu súdržnosti a sociálneho rozmeru politiky.

3.4. Rast

3.4.1. EÚ zaznamenáva od roku 2014 už päť rokov hospodárskeho rastu, pričom úroveň rastu vo viacerých krajinách s nižšími príjmami prevýšila priemer EÚ. Do určitej miery to zmiernilo rozdiely medzi najvyššími a najnižšími príjmami v EÚ ako celku, hoci niektoré krajiny zaostávajú a vytvárajú tak nový rozmer rozdielov.

3.4.2. Od roku 2017 sa konečne vo všetkých štátoch EÚ zaznamenáva určitý rast. Rast v EÚ ako celku je však stále pomalší ako v období pred krízou a v porovnaní s nedávnym rastom v iných rozvinutých hospodárstvach nie je veľmi pôsobivý. EÚ musí ešte mnoho vylepšovať v nadväznosti na mimoriadne dlhé obdobie prepadu po roku 2008.

3.5. Sociálne aspekty

3.5.1. Úroveň zamestnanosti a miera zamestnanosti vykazujú po náročnom období po roku 2008 výrazné oživenie. Ako vyplýva z údajov priložených k ročnému prieskumu rastu, v prípade nových pracovných miest, ktoré vznikajú, je tendencia požadovať vyššiu mieru zručností. Tento vývoj však sprevádza pokles kvality mnohých novovytvorených pracovných miest.

3.5.2. Zamestnanci sa čoraz častejšie prijímajú do pracovného pomeru na dobu určitú a na čiastočný úväzok, hoci väčšina by uprednostnila štandardný, plný pracovný úväzok ⁽⁴⁾. Podiel pracovníkov s čiastočným úväzkom z celkového počtu zamestnaných vzrástol od roku 2008 zo 16,8 % na 18,7 % v roku 2017, pričom v prípade mladých ľudí je úroveň a prírastok ešte vyšší. Hoci v súčasnosti pracuje viac ľudí, v roku 2017 bol celkový počet odpracovaných hodín stále pod úrovňou z roku 2008 ⁽⁵⁾.

3.5.3. Ako sa uvádza v ročnom prieskume rastu, počet ľudí, ktorí pracujú, no napriek tomu sú ohrození chudobou, je vysoký a vo viacerých členských štátoch narastá (2008: 8,6 %, 2017: 9,6 % obyvateľstva v produktívnom veku ⁽⁶⁾). Aj keď je zamestnanosť lepšia ako nezamestnanosť, vyššia celková úroveň zamestnanosti nie je dôkazom inkluzívneho rastu.

⁽²⁾ Úvodník hlavného ekonóma a článok General Assessment of the Macroeconomic Situation (Celkové hodnotenie makroekonomickej situácie), OECD Economic Outlook, november 2018, s. 43 – 46.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému *Hospodárska politika eurozóny na rok 2018* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019s. 312,).

⁽⁴⁾ COM(2018) 761 final, s. 14.

⁽⁵⁾ COM(2018) 761 final, s. 14.

⁽⁶⁾ COM(2018) 761 final, s. 41.

3.5.4. Určité skupiny, ako sú poberatelia dávok v invalidite, často nie sú započítané v miere nezamestnanosti (7). Táto skutočnosť by sa mala zohľadniť v odporúčaní, najmä so zreteľom na poskytnutie flexibility a istoty takýmto skupinám, aby sa im uľahčil prístup k otvorenému trhu práce bez následnej straty nároku na dávky.

3.5.5. Pozornosť by sa mala venovať aj zabezpečeniu toho, aby osoby s neistými a netypickými pracovnými zmluvami, akými sú napr. samostatne zárobkovo činné osoby, zamestnanci na čiastočný úväzok, alebo ľudia pracujúci pre platformy, mali prístup k primeranej sociálnej ochrane. Ďalšie obavy sa týkajú osôb, ktorých výdavky vzhľadom na ich zdravotný stav alebo postihnutie môžu presahovať ich príjmy a v niektorých prípadoch môžu stratiť primeranú finančnú pomoc na súvisiace výdavky, ak si nájdú platené zamestnanie.

3.5.6. Komisia navrhuje prispôsobiť sociálnu ochranu novým formám zamestnania. Nesporne sa budú musieť nájsť nové zdroje financovania, avšak správnym krokom vpred je návrat ku kvalitným pracovným miestam, ktoré odrážajú potreby trhu práce, a k trvalým pracovným zmluvám, ktoré ľuďom poskytujú právo na primeranú sociálnu ochranu. Bude tiež potrebné bojovať proti diskriminácii určitých skupín na trhu práce. Ide napríklad o starších ľudí, ľudí cudzieho pôvodu, osoby so zdravotným postihnutím, mladých ľudí a ženy. Mnohí z nich majú často vysokú kvalifikáciu.

3.5.7. Zmienky o zabezpečení širšieho prístupu k vysokokvalitným službám a zlepšení prístupu rodičov (a najmä žien) na trh práce sú vítané pre ich pozitívny príspevok k potláčaniu sociálneho vylúčenia a k zvyšovaniu ponuky pracovných síl. Ako súčasť migračnej politiky, ktorá odráža európske hodnoty solidarity, tolerance a rešpektovania ľudských práv, by sa tiež mali podporovať opatrenia na podporu sociálnej integrácie prisťahovalcov.

3.6. *Mzdy a produktivita*

3.6.1. Rast miezd je veľmi slabý a rozdiely medzi krajinami sú naďalej výrazné, dokonca aj v prípade tej istej práce. Rast miezd v EÚ ako celku zostáva pod úrovňou rastu produktivity.

3.6.2. Znamená to, že podiel miezd na národnom dôchodku je nižší. Rozsah, v akom je prínos z vyššej produktivity rovnomerne rozdelený, je v jednotlivých členských štátoch odlišný v závislosti od priestoru na úspešné kolektívne vyjednávanie a politiky na podporu rastu miezd. Vyššia produktivita by sa zvyčajne mala považovať za nevyhnutnú, no nie jediný predpoklad zvýšenia mzdy. Pri stanovovaní miezd by však systematická súvislosť medzi produktivitou (ktorá takisto závisí od investícií) a mzdou nemala zastreť nárast životných nákladov, inak to môže vyvolať značné sociálne napätie.

3.6.3. Nízke mzdy sú takisto prekážkou vyššej produktivity v krajinách s nižšími mzdami, pretože motivujú najkvalifikovanejších ľudí hľadať si zamestnanie inde. Mobilita pracovných síl je vítaná, ak je to prvá voľba jednotlivca. Umožňuje tiež získať zručnosti a skúsenosti, ktoré si možno vziať späť do domovskej krajiny. Vystáhalovecťvo najkvalifikovanejších osôb však odrádza od investícií do činností, ktoré si vyžadujú vysokú úroveň zručností, čo krajinám s nižšími mzdami znemožňuje vyvíjať najnáročnejšie hospodárske činnosti.

3.6.4. Zvýšenie úrovne miezd v mnohých členských štátoch (najmä vo východnej a strednej Európe) bolo dôsledkom zvýšenia minimálnej mzdy a vyšších miezd vo verejnom sektore. Vyššia spotreba prispela tiež k vyššiemu HDP. Rovnako tak môžu opatrenia na zabezpečenie minimálnej mzdy a minimálneho príjmu ako súčasť procesu sociálnej konvergenzie v EÚ predstavovať dôležitý prvok sociálnej ochrany a zabezpečenia dôstojnej životnej úrovne vo všetkých krajinách a zároveň môžu pomôcť podporiť rast.

3.7. *Produktivita a zručnosti*

3.7.1. Graf 3 znázorňuje zaostávanie rastu produktivity porovnaní s hlavnými svetovými konkurentmi v nadväznosti na dlhotrvajúci prepád po roku 2008 (8). Zaostávanie bolo obzvlášť závažné v eurozóne. Na zmenšenie tohto rozdielu bude nevyhnutný rozvoj prostredia umožňujúceho nárast súkromných investícií a využívanie výsledkov výskumu a inovácií. Bude si to tiež vyžadovať využitie plného potenciálu obyvateľstva EÚ, pričom sa bude minimalizovať vylúčenie z trhu práce a sociálne vylúčenie a investovať do prostriedkov na podporu zamestnávania dlhodobo nezamestnaných.

(7) V spoločnej správe Komisie a Rady o zamestnanosti 2018 sa uvádza, že v EÚ má zamestnanie iba 47,4 % osôb so zdravotným postihnutím v produktívnom veku.

(8) COM(2018) 770 final, s. 6.

3.7.2. Rozšírenie znalostí, zlepšenie zručností, zvýšenie kvalifikácií a rozvoj osobitných prístupov a tvorivosti však ostáva nevyhnutným predpokladom zvýšenia produktivity. Prispieva to tiež k demokracii a udržateľnému rozvoju. V ročnom prieskume rastu sa správne zdôrazňuje význam investícií do rozvoja zručností, vzdelávania a celoživotného vzdelávania. S ťažkosťami pri prijímaní náležité kvalifikovaných pracovníkov sa stretlo 40 % zamestnávateľov. Mnohí potenciálni zamestnanci zase ťažko hľadajú uplatnenie vo svojej krajine.

3.7.3. Je nevyhnutné rozvíjať stratégie na predvídanie budúcich kvalifikačných požiadaviek spolu s náležitými systémami posudzovania zručností a na zabezpečenie toho, aby vzdelávanie a odborná príprava zodpovedali potrebám zamestnanosti. Jedným zo spôsobov podpory zamestnávateľov pri hľadaní dostupných zamestnancov s vhodnými zručnosťami a kvalifikáciami by mali byť investície do podporných služieb, aby sa predchádzalo predčasnému ukončovaniu školskej dochádzky, a to najmä medzi diskriminovanými skupinami, ako sú osoby so zdravotným postihnutím alebo ľudia z prístahovateľského prostredia, a do poskytovania podpory pri pokračovaní vo vyššom vzdelávaní⁽⁹⁾. Zamestnávatelia majú významnú zodpovednosť umožňovať a uľahčovať prehlbovanie zručností a zvyšovanie kvalifikácií, hoci medzi členskými štátmi jestvujú obrovské rozdiely, zatiaľ čo rozvoj a uplatňovanie úspešných stratégií sú nemyšliteľné bez plnej účasti sociálnych partnerov, občianskej spoločnosti, vzdelávacích inštitúcií a spoločností zabezpečujúcich odbornú prípravu. V ročnom prieskume rastu sa tiež uvádza, že zabezpečenie rovnakého prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu „si vyžaduje primerané investície“, čo by malo zahŕňať verejné investície, ktoré by EÚ podporila odporúčaniami pre jednotlivé krajiny a primeraným prispievaním zo štrukturálnych fondov a svojho investičného plánu.

3.8. Zmena klímy

3.8.1. Ročný prieskum rastu je veľmi vážny a len málo sa zaoberá hrozbami vyplývajúcimi zo zmeny klímy a pokrokom EÚ v dosahovaní cieľov Parížskej dohody. V porovnaní so Správou o globálnych rizikách⁽¹⁰⁾, ktorá bola v januári 2019 predložená účastníkom Svetového ekonomického fóra, sa v ňom význam zmeny klímy z hľadiska rastu a hospodárstva považuje za takmer okrajovú vec. Z uvedenej správy naopak vyplýva, že tri (!) hlavné hrozby pre svetové hospodárstvo súvisia so zmenou klímy a príliš opatrným a pomalým konaním politikov, pokiaľ ide o opatrenia na dekarbonizáciu hospodárstva. Ochrana klímy preto už dávno nie je len otázkou ochrany životného prostredia, ale existenčným predpokladom pre hospodárstvo. Z pravidelných správ agentúry Bloomberg NEF vyplýva, že investície do čistej energie od roku 2011 poklesli⁽¹¹⁾. V tejto oblasti si EÚ nemôže nárokovať vedúce postavenie vo svete, a ani v inováciách vedúcich k zníženiu emisií skleníkových plynov.

3.8.2. V správe, ktorú vypracoval Medzivládny panel o zmene klímy (IPCC), sa zdôrazňuje naliehavosť opatrení zameraných proti zmene klímy, ktorá už o tri roky môže byť nezvratnou. Na všetkých úrovniach správy (verejných a súkromných investícií) by sa mali sprístupniť prostriedky na modernizáciu a dekarbonizáciu priemyslu, dopravy a energetiky.

3.8.3. To je vhodné aj z hľadiska fiškálnej politiky, keďže v dnešnom hospodárstve sú externé náklady mimoriadne vysoké. V ročnom prieskume rastu sa však táto otázka do veľkej miery ignoruje, a to aj napriek tomu, že Komisia takmer súčasne s ročným prieskumom rastu uverejnila príslušné údaje. Podľa nich spôsobili len samotné živelné pohromy v roku 2017 škody vo výške 283 miliárd EUR⁽¹²⁾. EHSV už viackrát poukázal na to, že Medzinárodný menový fond odhaduje priame a nepriame subvencie do výroby energie na báze fosílnych palív v EÚ na 330 miliárd USD ročne. Slabinou ročného prieskumu rastu je preto skutočnosť, že sa nezaobrá otázkou internalizácie externých nákladov, ani diskusiou o ukazovateľoch „nad rámec HDP“

3.9. Investície

3.9.1. Investície majú kľúčový význam pre rast produktivity. Táto otázka je pre EÚ naliehavá, nakoľko Únia zaostáva za svojimi hlavnými konkurentmi v kľúčových odvetviach najmodernejších technológií a vo vývoji technológií s nízkymi emisiami CO₂. Neustále sa zlepšujúce hospodárstvo je nevyhnutným základom financovania sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti na úrovni, akú európski občania požadujú. Podpora blahobytu, súdržnosti a sociálnej spravodlivosti je skutočne plne zlučiteľná s hospodárskym rastom a rastom produktivity⁽¹³⁾.

3.9.2. EHSV opakuje svoj názor, že Komisia a členské štáty by mali vyvinúť väčšie úsilie na odstránenie prekážok brániacich investíciám a vytváraniu priaznivého investičného prostredia. Dobudovanie energetickej únie, stratégia pre jednotný digitálny trh a akčný plán pre obehové hospodárstvo by mohli priniesť investičné príležitosti. Okrem toho treba zohľadniť nové príležitosti na ekologické investície do boja proti zmene klímy.

⁽⁹⁾ V spoločnej správe Komisie a Rady o zamestnanosti 2018 sa uvádza, že v prípade osôb so zdravotným postihnutím je o 10,3 percentuálneho bodu (na základe údajov z roku 2015) vyššia pravdepodobnosť predčasného ukončenia školskej dochádzky než u ľudí bez zdravotného postihnutia a o 13,6 percentuálneho bodu (na základe údajov z roku 2015) nižšia pravdepodobnosť, že absolvujú vzdelávanie tretieho stupňa, než ľudia bez zdravotného postihnutia.

⁽¹⁰⁾ Global Risks Report 2019.

⁽¹¹⁾ BloombergNEF – Clean Energy Investment Trends, 3. kvartál 2018.

⁽¹²⁾ COM(2018) 773 final.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV na tému *Hospodárska politika eurozóny na rok 2017*, Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 33.

3.9.3. Príležitosťou na povzbudenie hospodárskeho rastu môžu byť aj medzinárodné obchodné dohody. Táto otázka je osobitne naliehavá vzhľadom na riziká vyplývajúce z možného odchodu Spojeného kráľovstva z EÚ a obchodné konflikty týkajúce sa USA. EÚ by mala podporovať systém medzinárodných hospodárskych vzťahov založený na pravidlách a doplnený dohodami o voľnom obchode, ktorých cieľom by mala byť minimálna úroveň cieľ so zohľadnením ľudských práv, noriem MOP a práva štátov na reguláciu vo verejnom záujme.

3.9.4. Komisia sa v ročnom prieskume rastu nezaobrá úrovnami investícií, čo naznačuje, že rozdiel, ktorý vznikol po roku 2008 sa podarilo už takmer vyrovnáť. Úroveň investícií (chápaných ako tvorba hrubého fixného kapitálu) sa stanovila na 20,6 % HDP v roku 2018 v porovnaní s 22,5 % v roku 2007 a 19,4 % v roku 2014 ⁽¹⁴⁾. Nedostatok investícií meraný za týchto podmienok sa teda podarilo trochu znížiť, ale nepodarilo sa ho prekonať.

3.9.5. V porovnaní s USA a Južnou Kóreou, prirodzenými konkurentmi EÚ v oblasti inovácií, ostávajú investície na nízkej úrovni. Ich úroveň je mimoriadne nízka v niekoľkých krajinách s nižšími príjmami a v krajinách, ktoré po roku 2008 zaznamenali najväčší pokles.

3.9.6. V ročnom prieskume rastu sa podporujú viaceré oblasti sociálnych investícií vrátane zdravotnej starostlivosti, systémov dlhodobej starostlivosti a nájomného bývania v obecných a štátnych bytoch. EHSV obhajoval mnohé pozitívne účinky dobre plánovaných, účinných a efektívnych sociálnych investícií zameraných na budúcnosť, ktoré by sa nemali vnímať ako náklady, ale ako investície do potenciálu rastu a zamestnanosti v Európe ⁽¹⁵⁾. Predpokladom plnenia týchto cieľov je priestor pre verejné výdavky.

3.9.7. Investičný plán pre Európu je vítaný ako prostriedok na podporu investícií zameraných na politické priority EÚ. Sprístupnené zdroje však boli doposiaľ obmedzené a v súhrnnom vyjadrení postačovali iba na udržanie celkovej sumy úverov EIB, ale nie na jej zvýšenie ⁽¹⁶⁾. V skutočnosti bol objem úverov v roku 2017 o 7 % nižší ako priemer za roky 2013 – 2016 ⁽¹⁷⁾.

3.9.8. Je potrebný prístup, ktorý prinesie primerane financovaný investičný program, a to aj z prostriedkov z rozpočtu EÚ a s podporou z rozpočtov členských štátov. EÚ bude vďaka tomu môcť lepšie plniť svoje deklarované ciele podpory rozvoja malých a stredných podnikov, investícií do nových technológií na podporu zelenej ekologickej transformácie a investícií do zlepšovania vzdelávania a zvyšovania úrovne zručností, ako aj zlepšovania sociálnych podmienok. EHSV už v minulosti vyjadril názor, že pružnosť, ktorá sa v súčasnosti v Pakte stability a rastu umožňuje, nie je dostatočná a že by sa mali začať diskusie na úrovni EÚ o plnohodnotnom pravidle (bežne označovanom ako „zlaté pravidlo“ ⁽¹⁸⁾), ktorým sa z rozsahu pôsobnosti paktu vylúčia verejné investície s pridanou hodnotou, aby sa zabezpečila udržateľnosť dlhu.

3.10. Dlh

3.10.1. V súlade so svojím predchádzajúcim stanoviskom ⁽¹⁹⁾ EHSV je zajedno s obavami vyjadrenými v ročnom prieskume rastu, že vysoká úroveň verejného a súkromného dlhu je trvalým zdrojom zraniteľnosti, najmä v eurozóne. Úroveň hrubého verejného dlhu poklesla zo svojho maxima vo výške 88,1 % HDP v roku 2014 na 81,4 % HDP v roku 2018, čo je stále výrazne nad úrovňou z roku 2008 a vysoko nad úrovňou cieľového deficitu vo výške 60 % HDP. Z medzinárodných porovnaní však vyplýva, že úroveň verejného dlhu nad 60 % HDP nesúvisí nevyhnutne s pomalším hospodárskym rastom. Znižovanie verejného dlhu sa však zdá byť najjednoduchšie pri rýchlom hospodárskom raste. Najlepšou ochranou proti rizikám spojeným s vysokou úrovňou zadlženosti je preto úplné obnovenie hospodárskeho rastu anticyklickou makroekonomickou politikou. Fiškálna konsolidácia zameraná na podporu rastu v priaznivom období môže navyše pomôcť predchádzať nežiaducim reakciám trhu v nepriaznivom období.

3.10.2. Súkromný dlh sa v posledných rokoch znížil, vo väčšine členských štátov EÚ však zostáva nad úrovňou pred zavedením eura. Znižovanie zadlženia domácností a podnikov je menej zdĺhavé a bolestné v časoch, keď je hospodársky rast vysoký. Je nevyhnutné dôsledne monitorovať destabilizáciu hospodárstiev eurozóny spôsobenú procyklickým trhom s nehnuteľnosťami a vyhnúť sa jej regulačnými prostriedkami na predchádzanie hospodárskym krízam.

3.10.3. K zníženiu dlhu rovnako prispieva vysokokvalitná práca inštitúcií a najvýkonnejšie hospodárstva. Zabezpečujú totiž účinnosť na trhoch s produktmi a službami, ako aj na finančných trhoch a trhoch práce, pomáhajú dosiahnuť primeranú kvalitu verejnej správy a podporujú vhodnú politiku v oblasti dôchodkov, hospodárskej súťaže a zdaňovania.

⁽¹⁴⁾ Databáza AMECO.

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému *Financovanie Európskeho piliera sociálnych práv* (Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 1).

⁽¹⁶⁾ Stanovisko Európskeho dvora audítorov s názvom EFSI: včasný návrh na predĺženie a rozšírenie, s. 21.

⁽¹⁷⁾ Štatistická správa EIB 2017.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Hospodárska politika v eurozóne na rok 2018* (Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018s. 216 ,).

⁽¹⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Hospodárska politika eurozóny na rok 2018* (Ú. v. EÚ C 197, 8.6.2018s. 33,).

3.11. Banková únia

3.11.1. Skúsenosti z minulých finančných kríz ukazujú, že ak by sa súčasné návrhy týkajúce sa bankovej únie uviedli do praxe, neboli by dostatočné. Mali by sa prijať opatrenia na zabezpečenie riadneho dohľadu nad rozširovaním kapitálových trhov, aby sa na európskych kapitálových trhoch neumožnilo obchodovanie s toxickými sekuritizovanými produktmi, ktoré by mohli prispieť k ďalšej finančnej kríze. Orgány dohľadu v Európskej únii musia zabezpečiť, aby dôsledkom únie kapitálových trhov nebolo zrýchlenie úniku kapitálu z jednotlivých členských štátoch v obdobiach napätia na finančných trhoch. V záujme zaistenia priaznivých podmienok financovania reálnej ekonomiky by sa malo oslabiť negatívne prepojenie medzi bankami a úrokovými sadzbami štátnych dlhopisov. V tomto smere sú dvoma neoddeliteľnými prvkami európsky systém ochrany vkladov a poskytovanie vhodného zabezpečovacieho mechanizmu pre jednotný fond na riešenie krízových situácií prostredníctvom Európskeho mechanizmu pre stabilitu. Pred zriadením európskeho systému ochrany vkladov by sa zo súvah zapojených bánk mali v čo najväčšej možnej miere odpísať nesplácané úvery.

3.12. Reformy v eurozóne

3.12.1. K prehľbovaniu hospodárskej a menovej únie (HMÚ) by sa malo pristupovať rozhodnejšie a s väčšou predstavivosťou. Súčasný návrh na reformu HMÚ a jej riadenia nepostačujú na ochranu pred rizikami asymetrických šokov. Predchádzajúca jednotransná obnova rovnováhy bežného účtu v prospech dlžníka spôsobila ujmu na celkovom HDP eurozóny a prispela k jej pomalému oživovaniu po roku 2008. Aby sa krajinám, ktoré v minulosti vykazovali deficit bežného účtu, poskytol väčší priestor na expanziu ich hospodárstva (v hľadiska fiškálnej a vonkajšej bilancie), krajiny, ktoré majú v súčasnosti prebytok bežného účtu, by sa mali stimulovať k tomu, aby viac investovali a zároveň zvýšili mzdy a sociálne dávky na podporu súkromnej spotreby.

3.12.2. EHSV nalieha na európskych lídrov, aby urýchlili reformy týkajúce sa HMÚ, bankovej únie a únie kapitálových trhov. Kým však eurozóne chýba spoločný rozpočet, ktorý môže vytvoriť pozitívne zámery fiškálnej politiky pre eurozónu ako celok, aj naďalej budú počas akejkoľvek budúcej recesie potrebné stimulačné opatrenia menovej politiky. V súvislosti s predpokladaným ukončením programov nákupu aktív ECB na konci roka 2018 odporúčame, aby ECB zväzila program nákupu aktív, ktorý možno rýchlo aktivovať počas recesie, ak by sa fiškálny stimul neosvedčil. Program by sa mal orientovať na reálnu ekonomiku a klimaticky vhodné investície.

3.13. Spravodlivé zdaňovanie

3.13.1. V súvislosti s diskusiou, ktorá prebieha v Európskej komisii o tom, že o otázkach zdaňovania by sa mohlo rozhodovať hlasovaním kvalifikovanou väčšinou, EHSV naďalej podporuje dôraz na spravodlivé daňové politiky. EHSV v súlade s predchádzajúcimi stanoviskami podporuje vytvorenie všeobecne akceptovaného spoločného konsolidovaného základu dane z príjmu právnických osôb ako prostriedku na posilnenie jednotného trhu zjednodušením zdaňovania väčších spoločností a riešenie problému agresívneho daňového plánovania⁽²⁰⁾. Víta tiež digitálne daňové iniciatívy, pričom je presvedčený, že je veľmi dôležité vytvoriť nové celosvetovo akceptovateľné zásady pripisovania ziskov podnikov konkrétnej krajine EÚ v súlade s vytváraním hodnoty a tieto zisky primerane zdaňovať⁽²¹⁾. Víta tiež skutočnosť, že sa v súlade s predchádzajúcim stanoviskom EHSV v ročnom prieskume rastu kladie dôraz na boj proti daňovým podvodom, daňovým únikom a agresívnemu daňovému plánovaniu⁽²²⁾.

3.14. Štrukturálne reformy

3.14.1. V ročnom prieskume rastu sa opätovne zdôrazňuje význam štrukturálnych reforiem, ktoré sa považujú za užitočný nástroj na vytváranie pracovných miest a znižovanie úrovne zadlženia. Nie je však jasné, čo sa myslí pod pojmom štrukturálna reforma, čo sťažuje výklad tvrdení, že minulé reformy mali preukázateľne pozitívne účinky. EHSV sa vo svojich predchádzajúcich stanoviskách zasadzoval za štrukturálne reformy zamerané na sociálnu a hospodársky vývoj, t. j. na väčší počet kvalitných pracovných miest, lepší prístup na trh práce, vzdelávanie, odbornú prípravu a získavanie zručností, udržateľný rast, kvalitu z administratívneho a inštitucionálneho hľadiska a environmentálnu udržateľnosť⁽²³⁾. Tvrdil, že takéto reformy by namiesto univerzálneho prístupu ku všetkým členským štátom mali byť osobitne prispôbené jednotlivým štátom a v záujme zlepšenia blahobytu byť v súlade s národnými programami reforiem, pričom by sa mali opierať o demokratickú podporu⁽²⁴⁾.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému *Návrh smernice Rady o spoločnom konsolidovanom základe dane z príjmov právnických osôb (CCCTB)* (Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 58).

⁽²¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Zdaňovanie ziskov nadnárodných podnikov v digitálnom hospodárstve* (Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 73).

⁽²²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Daňový režim podporujúci spravodlivú hospodársku súťaž a rast* (Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 18).

⁽²³⁾ Išlo by napríklad o zlepšenie podnikateľského prostredia, financovanie podnikov a výdavkov na výskum a vývoj, zvýšenie produktivity podnikov, odvetví a hospodárstiev, podporu vytvárania kvalitných pracovných miest s vyššími mzdami a súčasné znižovanie počtu dočasných a nestabilných pracovných miest s nízkymi mzdami, posilnenie kolektívneho vyjednávania a autonómie sociálnych partnerov v rámci neho, ako aj sociálneho dialógu na miestnej, regionálnej, celoštátnej a európskej úrovni, reformu verejných správ, aby boli efektívnejšie z hľadiska hospodárskeho a sociálneho rozvoja a transparentnejšie pre verejnosť, ako aj podporu kvality systémov vzdelávania a odbornej prípravy pre pracovníkov s cieľom zaistiť rovnaké príležitosti a výsledky pre všetky sociálne skupiny.

⁽²⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Financovanie Európskeho piliera sociálnych práv* (Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 1), bod 2.5.

3.14.2. Nedávny nízky rast výkonnosti vyvoláva spolu s vývojom na trhu práce pochybnosti o prínosoch niektorých politických opatrení z minulosti, ktoré boli zavedené pod hlavičkou štrukturálnych reforiem. V súlade s rastúcim dopytom sa zvýšil počet zamestnaných, často však na úkor kvality pracovných miest a segmentácie trhu práce.

3.14.3. Výsledky minulých štrukturálnych reforiem sú teda naďalej diskutabilné. Niektoré hodnotenia boli kladné a zamestnávateľia uvádzali určitý stupeň spokojnosti s reformami trhu práce⁽²⁵⁾. Vo veľkej časti literatúry na túto tému sa však uvádzajú vážne pochybnosti o predchádzajúcich odporúčaní Európskej komisie v oblasti politiky zamestnanosti⁽²⁶⁾. V najnovšej stratégii zamestnanosti OECD sa teda teraz na základe nových zistení tvrdí, že krajiny, ktorých politika a inštitúcie podporujú kvalitu pracovných miest a zvyšovanie ich počtu, ako aj väčšiu inkluzívnosť, dosahujú lepšie výsledky ako krajiny, ktoré sa zameriavajú predovšetkým na posilnenie alebo zachovanie flexibility trhu⁽²⁷⁾.

3.14.4. EHSV opakuje svoje konštatovanie, že úspech alebo neúspech určitého reformného opatrenia sa často ukáže po viac ako piatich rokoch⁽²⁸⁾. Malo by sa vypracovať posúdenie účinkov politických opatrení zavedených v minulosti ako „štrukturálne reformy“, a to na základe dôkazov a za plnej účasti sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti, ktoré by slúžilo ako základ pre budúce politické odporúčania⁽²⁹⁾.

3.15. Európsky pilier sociálnych práv

3.15.1. EHSV víta uznanie významu sociálneho piliera, pričom podčiarkuje naliehavosť jeho uplatnenia v praxi vzhľadom na nízku hospodársku a sociálnu výkonnosť v mnohých krajinách od roku 2008.

3.15.2. Sociálny pilier by mal byť v plnej miere začlenený do európskeho semestra. Nemal by v ňom figurovať iba ako príloha. Spravidla hodnotiaci tabuľka naznačuje rozsah práce, ktorú EÚ musí vykonať, ak chce získať „rating AAA“ v sociálnej sfére. Zjavne sa nepodarilo dosiahnuť vo všetkých členských štátoch prijateľnú úroveň príjmov, životnej úrovne, sociálneho zabezpečenia, poskytnutého blahobytu, dosiahnutého vzdelania a digitálneho prístupu⁽³⁰⁾.

3.15.3. Pilier sociálnych práv by sa mal využívať ako prostriedok na meranie odporúčaní pre členské štáty. Súbor 20 zásad piliera by sa mal využívať ako referencia na posúdenie úspešnosti krajín pri integrácii ich záväzku týkajúceho sa sociálneho piliera do svojich hospodárskych politík.

3.15.4. Poukazuje to tiež na potrebu primeraného financovania, vrátane príspevkov Európskej únie. Príspevky môžu pochádzať z investičného plánu EÚ, ak bude primerane financovaný, ako aj z rozpočtu politiky súdržnosti EÚ v súlade s odporúčaniami pre jednotlivé krajiny. Vyžaduje si to však primeranú flexibilitu v Pakte stability a rastu. Okrem toho si to vyžaduje kontinuálne primerané financovanie politiky súdržnosti z rozpočtu EÚ, ako EHSV uviedol v predchádzajúcom stanovisku⁽³¹⁾.

3.15.5. Dôsledne by sa mal zväziť aj návrh zriadiť Európsky orgán práce, ktorý predseda Komisie Juncker predložil vo svojom prejave o stave Únie v roku 2017. Mohlo by to pomôcť zabezpečiť účinné presadzovanie práv v oblasti práce a sociálneho zabezpečenia v EÚ a bojovať proti nekalej hospodárskej súťaži.

3.15.6. Hodnotiaci tabuľka sprevádzajúca sociálny pilier by sa mala využívať nielen ako manuál k politickým odporúčaniam, ale aj ako príklad pre podobné analýzy výkonnosti jednotlivých krajín v súvislosti s politikou v oblasti životného prostredia a zmeny klímy, aby sa mohli posúdiť na podobnej úrovni závažnosti.

⁽²⁵⁾ Európska centrálna banka, Structural policies in the euro area (Štrukturálna politika v eurozóne).

⁽²⁶⁾ Piasna, A., Myant, M. (editori): *Myths of Employment Deregulation: How it neither creates jobs nor reduces labour market segmentation* (Mýty deregulácie zamestnanosti, ktorá nielenže nevytvára pracovné miesta, ale ani nezmiernuje segmentáciu trhu práce), Európsky odborový inštitút, Brusel 2017.

⁽²⁷⁾ Good Jobs for All in a Changing World of Work (Dobré zamestnanie pre všetkých v meniacom sa svete práce), Stratégia zamestnanosti OECD, s. 8.

⁽²⁸⁾ Stanovisko EHSV k Programu na podporu reforiem (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 121).

⁽²⁹⁾ Stanovisko EHSV k Programu na podporu reforiem (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 121).

⁽³⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému *Financovanie Európskeho piliera sociálnych práv* (Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 1).

⁽³¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Viacročný finančný rámec na obdobie po roku 2020* (Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 106).

3.15.7. Vzhľadom na dôležitosť podpory udržateľného rastu – udržateľného z hospodárskeho, environmentálneho a sociálneho hľadiska – by sa názov ročného prieskumu rastu mal zmeniť na ročný prieskumu udržateľného rastu.

3.16. *Úloha sociálnych partnerov v rámci európskeho semestra*

3.16.1. Vlády členských štátov, sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti musia dospieť k dohode o zásadných národných reformách, ktoré hospodárstvám jednotlivých krajín najlepšie umožnia zachovať alebo zlepšiť životnú úroveň svojich občanov. Mali by sa preto zohľadniť príspevky miestnych pracovníkov zodpovedných za európsky semester, národných fiškálnych rád a rád pre produktivitu, ako aj sociálnych a hospodárskych výborov jednotlivých krajín. Členovia EHSV môžu aj v tejto oblasti zohrávať úlohu.

V Bruseli 20. februára 2019.

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER
